

Nye veier i behandlingen av feiltilpassede barn.

Inntrykk fra en studiereise i Sverige våren 1959.

Av psykolog Bjørn Christiansen.

Ungdomskriminaliteten har i de senere år vist en betydelig økning i Sverige. Et påfallende trekk ved utviklingen har vært at kriminaliteten har bredd seg til stadig lavere aldersgrupper. Antallet lovovertridere i alderen 15 til 20 år er for øyeblikket tre ganger større enn antallet eldre lovovertridere hvis man ser på antallet i forhold til befolkningsmengden i de to aldersgrupper. Statistisk materiale viser dessuten at sjansene for tilbakefall er betydelig større for unge enn for eldre kriminelle. Asosiale gjeng-dannelser blant ungdom er blitt en forholdsvis utbredt foreteelse i de større byene, og prostitusjonen — såvel den hetero — som den homo-seksuelle, har vist tegn til større utbredelse, ikke minst innenfor yngre aldersgrupper. Et par talloppgaver viser den relative økning av asosialitet blant ungdom. Hvis kriminaliteten blant menn under 18 år i 1950 settes lik 100, var den 1953 steget til 149 og i 1956 204. For kvinner under 18 år er de tilsvarende tall 100, 124 og 153. En ikke ubetydelig del av økningen skyldes biltyverier. I de siste 10 år viser biltyveriene en økning på 700 pst. Trafikkforsikringsskadene har i samme

tidsrom økt med 300 pst., så en betydelig økning ville ha vært normalt, under hensyntagen til det større antall biler, dog ikke på langt nær så stor økning som den som faktisk har funnet sted.

Samtidig med økningen av ungdomskriminaliteten har det skjedd en annen meget påtagelig forandring. Verdien av de eksisterende behandlingsformer er blitt dradd i tvil. Mens man blant de mannlige verneskoleelever (elever ved skolehjem og yrkesskoler for ungdom) som ble utskrevet i 1946 fant tilbakefall i 34 pst. under den etterfølgende 5 års periode, viser en undersøkelse av de mannlige elever som var plassert på verneskoler 1. januar 1951 og som siden da hadde vært utskrevet i 4—5 år, en tilbakefallsprosent på hele 73. Med tilbakefall siktes her til at de tidligere elever senere er blitt dømt for forbrytelser som registreres i strafferegistret. Parallelt med en fordobling av den mannlige ungdomskriminaliteten i perioden 1950—56, står man altså overfor en fordobling av tilbakefallsprosenten innenfor om lag den samme tidsperiode!

Det sier seg selv at denne utvikling har satt sine dype spor i Riksdagen, i ukepressen, dagspressen og kringkastingen. Det har ikke manglet på forslag til nye kriminalpolitiske tiltak, men felles for de aller fleste forslag er at de mer har vært basert på moralsk indignasjon over tingenes tilstand enn på en saklig utredning av de relevante årsaksfaktorene. Det er f. eks. blitt hevdet at man må vende tilbake til strengere straffer og at man har gått alt for langt i påtaleunntatelse overfor førstegangsforbrytere. Nå viser imidlertid statistikken at det hverken har funnet sted noen relativ økning av påtaleunntatelsene i de siste 10 år eller at tilbakefallsprosenten ved denne reaksjonsform er noe foruroligende høy. Blant mannlige førstegangsforbrytere som fikk påtaleunntatelse i 1949, fant man således for den etterfølgende 5 års periode at bare 29 pst. hadde gjort seg skyldig i ny kriminalitet. Det tilsvarende tall for kvinner var 16 pst.

Det kan ut fra dette synes som påtaleunntatelse er en langt gunstigere reaksjonsform enn anbringelse ved verneskoler. En slik slutning er selvsagt utillatelig, i prinsippet like utillatelig som å hevde at anbringelser ved barnpsykiatriske behandlingshjem alltid er langt å foretrekke fremfor begge de nevnte reaksjonsformer, fordi man her — nærmere

bestemt ved Barnbyn Skå — etter de første 4 års virksomhet påviste en etterfølgende utilfredsstillende sosial tilpasning i bare 20 pst. av tilfellene. Av avgjørende betydning for vurderingen av forskjellige behandlingsmåters effektivitet er klientellets sammensetning, d.v.s. deres grad av kriminalisering og deres personlighetstyper mer generelt. Ikke bare er disse forhold av betydning for vurderingen av forskjellige reaksjonsformer, — like viktig er det at barn og ungdommer med forskjellig personlighetsstruktur vil reagere forskjellig på ulike behandlingsformer. Det som representerer en heldig behandlingsform for ett barn, kan være uten virkning eller direkte skadelig for et annet. Nettopp denne problemstilling — hvilke typer av barn bør få hvilken type behandling — synes etterhvert å vinne stadig større utbredelse i Sverige — og parallelt med at problemet blir stilt erkjennes det vel-signet åpent at man ikke vet noe sikkert svar, at man ennå famler i blinde.

Om man ennå ikke vet noe sikkert er det dog i årenes løp blitt samlet en god del erfaringer som kan ha verdi for det psykiske barnevernsarbeid i Norge. Et synspunkt som stadig flere synes å enes om er at store institusjoner er uheldige. Det norske systemet med relativt små barnepsykiatriske behandlingshjem tilknyttet en sentralinstitusjon som står for innleggelse, psykiatrisk/psykologisk tilsyn og individuell behandling, foreldrearbeid og arbeid med prøveutskrevne barn, er en organisasjonsform som blir ansett meget gunstig og som etter hvert utvilsomt vil vinne innpass også i Sverige. Den i 40-årene så populære tanke om barnebyer, relativt store institusjoner oppdelt på mindre geografisk adskilte enheter (stuer), med felles vaskeri, kjøkken, skole og administrasjon, har mistet mye av sin tidligere popularitet. Det hevdes i dag at denne organisasjonsform er meget lite egnet for barn i og over puberteten. For barn under puberteten mener man fortsatt at barnebyer kanskje er den gunstigste form, alt tatt i betraktning, dog forutsatt at enhetene ikke er for store, at det ikke er over 7 barn i hver, at institusjonen ikke har for mange slike enheter, i høyden 5 til 6, at personalet som omgir barna stort sett er det samme, og endelig at matlagingen og en del klesvask og tøyreparasjon foregår ved de enkelte avdelinger slik at disse får en mest mulig hjemlig atmosfære. Kjøkkenet, soveværelset og badet blir sett på som de viktigste rom for miljøterapien. Tegn på

denne omvurdering finner man både ved Løvsstahjemmet og ved Barnbyn Skå.

Sistnevnte institusjon som eies og drives av Stockholm barnevernsnemnd, ble da den ble bygget rett etter krigen, planlagt for 84 barn fordelt på 12 stuer. Institusjonen har i dag bare 6 stuer i bruk som barneavdelinger. Resten er blitt ombygget til personalboliger og til andre bekvemligheter for personalet og besøkende. Maten kjøpes inn sentralt, men all tilberedning er desentralisert. Institusjonen tar i dag bare imot barn som ved innleggelsen er under 13 år. Denne aldersgrense ble innført for et par år siden og var en følge av de meget uheldige erfaringer man inntil da hadde høstet med å blande barn over og under puberteten. Ikke bare fant man at de eldre barna ofte øvet en uheldig innvirkning på de yngre. Et kanskje like vesentlig moment var vanskelighetene med å bekjempe gjengdannelsen blant de eldre barna, gjengannelser som ofte hadde et klart asosialt tilsnitt og virket sinuniserende overfor de behandlingsressurser man hadde til rådighet. Avvisningen av pubertetsungdommen ved Barnbyn Skå betyr ikke at man har oppgitt å kunne yte psykiatrisk/psykologisk hjelp til denne aldersgruppe. Det som blir fremholdt, er bare at behandlingen av denne type klientell forutsetter en annen institusjonsform enn den Barnbyn Skå representerer.

For det første hevdes det at en virkelig behandling av denne type klientell nødvendigvis gjør mindre enheter. Skal det etableres noe virkelig behandlingsmiljø må hver enhet ikke omfatte mer enn 5 ungdommer, og de enkelte enheter må ikke ligge for nær hverandre. Derimot mener man at det ikke er noe i veien for at enhetene legges i tettbebyggelser eller i by-messige strøk. Ved Barnbyn Skå arbeider man for tiden med planer om å opprette fire slike «behandlingshjem» på forskjellige steder i utkanten av Stockholm. Hver enhet har tenkt å ha et personale på tre personer, en husbestyrer og to assistenter, eller gjerne oppbygd omkring et ektepar med en husassistent som ekstrahjelp.

Ved hvert hjem har man tenkt seg plass til ungdom av begge kjønn. Dette er ganske oppsiktsvekkende sett på bakgrunn av den strenge kjønnsatskillelse som tradisjonelt blir fulgt ved ungdomshjem, men er basert på mange års erfaring fra Barnbyn om at blanding av gutter og

piker har en gunstig virkning på begge parter og at den frykt man tidligere har nærret om seksuell promiskuitet, forføring og uønsket graviditet blant barna, var overdreven og ugrunnet. Man har gjort denne erfaring enda de fleste av de unge pubertetspiker man har hatt i behandling har hatt en nærmest hel- eller halvprostituert bakgrunn. Ved å arbeide med små-grupper oppnår man en følelsesmessig atmosfære av søskenforhold mellom ungdommene, et kontaktsforhold som er ganske ukjent og uoppnåelig i institusjoner med større gruppeenheter. Erfaringsmessig oppstår ingen nevneverdige seksuelle problemer innenfor slike små grupper, et betydelig større problem er rømningstendensene, angsten og uviljen blant mange av disse barna mot å knytte seg følelsesmessig til voksne og andre barn. Faktisk består en meget vesentlig del av behandlingen av disse barna i å overvinne deres dyptsittende mistenksomhet og kontaktløshet. Opprettelsen av spesialavdelinger, av lukkede avdelinger — slike finner man etterhvert mange av ved svenske verneskoler, representerer ingen reell løsning på dette problemet. De lukkede avdelinger hindrer den rent fysiske flukt bort fra institusjonen, men har neppe noen virkning når det gjelder å modifisere den underliggende kontaktangst og mistenksomhet. Dette innrømmes for øvrig i dag fra nesten alle hold. Grunnen til at man opprettholder systemet med lukkede avdelinger er ikke å finne i terapeutiske overveielser, men stort sett utelukkende i ønsket om å få institusjonen til å fungere som institusjon, og hva som er minst like viktig — mangelen på brukbare alternativer til den lukkede avdeling. Mange av disse ungdommene er såpass innkjørt i en asosial livsstil at enhver rømning automatisk medfører ny asosialitet, det være seg i form av tyveri, prostitusjon, overfall, alkoholisme eller narkotikamisbruk. Et virkelig behandlingsmessig opplegg forutsetter at man greier å bryte igjennom deres ofte følelseskolde og holdningsløse orientering og på en eller annen måte greier å få etablert et kontaktsforhold, en slags følelsesmessig binding til medmennesker. Først når en slik binding er etablert kan det bli snakk om bruk av mer nyanterte individual-psykoterapeutiske teknikker.

Blant svenske barnepsykiatre og andre fagfolk hersker det en betydelig uenighet om mulighetene for å yte noen effektiv hjelp til denne type klientell. Mange nøyer seg med å stille diagnosen psykopati og impliserer med dette, om ikke arvelig belastning, så i alle fall en person utilgjengelig for psykiatrisk/psykologisk behandling.

Nettopp denne type klientell blir heller ikke mottatt med akkurat åpne armer av personalet ved verneskolen. Elever med grove psykiske forstyrrelser hevdes det her, trenger noe mere enn den sosialpedagogiske behandling verneskolen for øyeblikket kan yte, de trenger medisinsk og psykologisk behandling. I alt er det blitt anslått at ca. 45 pst. av elevene ved verneskolen er i behov av slik særbehandling.

Ikke alle svenske barnepsykiatere er like pessimistiske når det gjelder mulighetene for å yte faglig hjelp til den mere holdningsløse, asosiale ungdommen. Det understrekes imidlertid blant disse at en slik hjelp forutsetter nye former for institusjonsbehandling og terapeutiske tiltak. Jeg har tidligere nevnt overlege Gustav Jonsons planer om opprettelse av små behandlingshjem i utkantene av Stockholm. Disse hjemmene er tenkt koordinert fra en felles sentral som bl. a. vil motta ungdommene i individualterapi og gruppeterapi og for øvrig sørge for arbeids- og bostedsformidling ved utskrivningen, og sist, men ikke minst, opprettholde støttekontakt med klientellet etter utskrivningen fra hjemmene. Ved å legge hjemmene i by-messige strøk håper man å kunne dra nytte av utenforliggende utdannelses- og arbeidsmuligheter.

Når det gjelder hovedproblemet, nemlig å få ungdommene til å slå rot i samvær med voksne, eller mer spesielt, i samvær med personalet og barna innenfor behandlingsmiljøet, har man ved Barnbyn Skå i de siste 6 år eksperimentert med en ny metode som man i dag anser som meget løfterik. Metoden har fått tilnavnet «Operasjon Vildmark» og går i korthet ut på hva navnet antyder, utrustning av relativt små grupper, to gruppeledere med 3 til 5 barn, som for et tidsrom av 2 til 3 måneder, fortrinnsvis om vinteren, innkvarteres i fjellstuer eller tømmerkoier i vildmarksnatur. Det primitive livet i «vildmarken», nødvendigheten av arbeid og samarbeid for å kunne eksistere, de manglende muligheter for å kunne stikke seg bort, den kontinuerlige kontakt med andre, den gjensidige avhengigheten, innslaget av naturalhusholdning, er faktorer som alle synes å ha en gunstig virkning — forutsatt at de blir håndtert av dyktige og skolerte gruppeledere. Vildmarks-operasjonene slik de er blitt organisert ved Barnbyn Skå har alltid vært basert på frivillig tilslutning blant barna. Operasjonene har hatt noe spennende og tillokkende over seg. Enkelte ganger har skogsarbeid, skogplanting og drenering inngått

som ledd i utfluktene. Dette har gitt mulighet for arbeidsfortjeneste, men det mest positive element har vært at det har gitt vildmarkslivet innhold og et beskjefligelsesmessig siktepunkt. Man anser i dag bestemte arbeidsoppgaver å være av verdi, ikke så mye for arbeidstreningens egen skyld, men som et viktig ledd i selve miljøbehandlingen. Operasjonene er ikke ment som arbeidsleirer, men som terapeutiske tiltak med formål å bearbeide barnas mentale holdninger til seg selv og sine omgivelser. De samlivsvanskene som oppstår blir således ikke forsøkt undertrykket med disiplinære midler, men trukket fram til åpen gruppediskusjon og sentrale avgjørelser overlatt til gruppen som helhet. Hele livssituasjonen er slik at visse oppgaver må løses for at gruppen skal kunne eksistere, det må hugges ved og bæres ved for at man ikke skal fryse ihjel, det må hentes vann hvis man skal ha noe å drikke til maten, det må fyres på kjøkkenet hvis man vil ha varm mat, det må spares på pålegget hvis man vil ha noe på brødet i de nærmeste dager, det må kjøpes mat ved et nærliggende landhandleri osv. osv.

Den sentrale oppgave for gruppelederne er å formidle disse imperativer til barna på en sådan måte at de rent følelsesmessig opplever sin intime avhengighet av hverandre. Dette betyr ikke at gruppelederen skal stille seg selv utenfor, men bare at han eller hun skal unngå å dominere gruppen ovenfra nedad, uten dermed å oppgi sin stilling som voksen, som mer moden, kunnskapsrik og erfaren. Gruppelederens oppgave er, om en vil, å være rådgiver, hjelper og forbilde. En erfaring som er blitt gjort, og som synes å være meget generell, er at barna etter en tid i et slikt miljø mister mye av sin tidligere glatthet, sin overdrevne og påtatte selvsikkerhet, og at deres tidligere kontaktavvisende barskhet viker plassen for angst og usikkerhet, og ofte en nesten utrolig hjelpeløshet og avhengighet med sterke innslag av småbarnslige reaksjonsmåter, eksplosive aggresjonsutbrudd og urealiserbare fluktplaner. En av gruppelederens viktigste funksjoner i denne fasen som gjerne kommer etter en innledende fase med kontinuerlig kretsing i samtaler og tanker om asosiale bragder, romantisering av storbyens underverden og demonstrative slagplaner om nye kupp, er å fange opp noe av den underliggende fortvilelse og støtte opp under de tendenser til kontaktsøken som kommer til uttrykk. Faktisk synes det å være slik at oppnåelse av virkelig kontakt med mange av disse barna forutsetter at man først er istand til å fange opp og bearbeide deres dype småbarnslige hjelpeløshet.

Det sier seg selv at et slik døgnet-rundt-samvær med tre til fem barn i to til tre måneder stiller enorme krav til gruppelederens personlighet, til hans tålmodighet, psykologiske innsikt og følelsesmessige overskudd og stabilitet. En langvarig permisjon med full lønn etter hjemkomsten er derfor nesten å betrakte som en nødvendig forutsetning for gjennomføringen av et slikt program innenfor rammen av en behandlingsinstitusjon med et fast ansatt personale. Det legges for øvrig blant mange av gruppelederne som har vært med på vildmarksoperasjonene, betydelig vekt på at de under hele oppholdet visste at de ble hjertelig støttet av sentralinstitusjonen, at de kunne vende tilbake dit hvis vanskene ble uovervinnelige, og at de alltid kunne gjøre regning med å få hjelp hvis noe ekstraordinært skulle dukke opp. Også det forhold at de kjente barna på forhånd, deres livshistorie, symptombilde og karakterstruktur, understrekes som meget betydningsfulle faktorer, og det hevdes at enhver vildmarksoperasjon som ikke har sitt utgangspunkt i en base-institusjon vil være haltende og meget problematisk. Den opprinnelige idé bak vildmarksoperasjonene er at de skal utgjøre et ledd i et videre behandlingsopplegg. Opprettelse av skogsforlegninger hvor hovedvekten legges på arbeidsprestasjoner og på tanken om et sunt levevis i skog og mark, atskiller seg derfor på vesentlige punkter fra det opprinnelige opplegg. Det er viktig å understreke dette fordi «Operasjon Vildmark» i løpet av det aller siste året — stimulert av erfaringene fra Skå — er blitt søkt kopiert av andre institusjoner uten at man her har grepet fatt i de sannsynligvis mest sentrale virkemidler.

Som nevnt ovenfor tok de første vildmarksekspedisjoner ved Skå til for 6 år siden. I alt har man i dag høstet erfaring fra 9 ekspedisjoner. Man karakteriserer resultatene som løfterike, men understreker samtidig at ytterligere utprøvinger er nødvendig før man kan trekke noen helt sikre konklusjoner. De barna man hittil har sendt avgårde har stort sett alle hatt en ytterst dystert og dårlig prognose. Vildmarksoperasjonene har vært satt i verk som en slags nødoperasjon, som et siste behandlingsforsøk av barn man har vært i ferd med å avvise som utilgjengelige for behandling ved en åpen institusjon. Langt fra alle barna som har vært med på operasjonene har senere vist uklanderlig sosial tilpassning, men dette kan like godt skyldes manglende terapeutiske resurser ved hjemkosten som mangler ved vildmarksoperasjonen som sådan. Ett

fellestrekk ved mange av barna er nemlig at de viste seg mer kontakt-søkende overfor voksne ved hjemkomsten. Flere av barna oppsøkte dessuten selv nærliggende gårder under vildmarkstiden og skaffet seg her ved på eget initiativ fosterforeldre. I den første gruppen som dro ut fra Skå skaffet således 3 av de 4 barna som var med, seg selv en permanent fosterhjemsplassering. Disse var alle anbrakt på Skå av Stockholm barnevernsmnd. De var ansett som nærmest håpløse tilfelle — med en uendelighet av asosialitet bak seg — enkelte opp til 80 biltyverier på ett år, og de var alle tidligere betraktet som altfor vanskelige og mijøskadede til at noen fosterhjemsplassering skulle ha sjanser til å lykkes. Enkelte hadde homoseksuell prostitusjon som bakgrunn, andre alkoholmisbruk og narkotikamisbruk. Det sier seg selv at barnevernsmnda mer enn gjerne støttet opp under barnas eget initiativ. Fosterhjemskontakter ble sluttet og hva som senere har hendt har til fulle vist at dette var en riktig linje. Flere av de barna som på denne måte er blitt plasert i fosterhjem, har slått rot i det nye miljøet, og synes å tilpasse seg relativt godt. Ennå vet man svært lite om hvilke faktorer som er sentrale ved et godt fosterhjem for denne type av barn, men mye synes å tyde på at et godt fosterhjem i denne forbindelse ikke alltid er identisk med det ideal-hjem man vanligvis opererer med. En annen erfaring som er blitt gjort er at forlegningene ikke bør ligge for isolert, helst bare en ca. 4 til 6 km fra nærmeste handelssentrum.

Operasjon Vildmark byr på så mange interessante aspekter fra en behandlingmessig synsvinkel at det absolutt er en idé snarest mulig å påbegynne eksperimenteringen langs de samme linjer ved norske behandlingshjem for pubertetsungdom.

Som det fremgår ovenfor ble disse operasjonene satt i verk som forsøk på løsning av akutte krisesituasjoner. At ungdomskriminaliteten også i Norge vil øke betraktelig i de kommende år er det liten grunn til å tvile på. Det er derfor viktig i dagens situasjon å forberede oss så grundig som mulig på de kommende problemer, og hva som synes særlig viktig i denne forbindelse — at vi etter hvert skaffer oss selvstendig erfaringsmateriale om ulike behandlingsmetoders effektivitet under norske forhold.

Ved siden av «Operasjon Vildmark» er det et annet behandlings-eksperiment som for tiden opptar stor oppmerksomhet i Sverige, nemlig korttidsbehandling av unge lovovtredere etter en modifisert utgave av den engelske «Short sharp shock» metoden. Dette eksperiment ventes å komme i gang i den nærmeste fremtid og har allerede fått en betydelig publisitet. Selve bakgrunnen for eksperimentet er de betydelige ventelister som foreligger ved verneskolen og det faktum at ungdom ofte blir drivende omkring i storbyene etter at verneskoleplasering er blitt vedtatt. I tillegg til dette kommer at en undersøkelse nylig har vist at ett-årige opphold ved verneskoler ikke synes å gi dårligere behandlingsresultater enn to-årige opphold. Endelig hevdes det fra verneskolehold at en del av elevene som i dag kommer til skolene, er ungdom hvis asosialitet synes å ha sammenheng med akutte pubertetskonflikter. For denne type ungdom, hevdes det videre, er det hverken nødvendig eller ønskelig med noen lengre institusjonsanbringelse. Det som trengs er en fysisk opprustning, hard arbeidstrening kombinert med hard fysisk aktivitet i fritiden, etterfølgende arbeidsformidling og streng overvåking. Selve institusjonsanbringelsen er planlagt å strekke seg over 3 måneder. Hvis en gutt ikke greier å tilpasse seg arbeidstempoet vil han bli flyttet over til en ordinær verneskole. Faller han tilbake i asosialitet etter utskrivningen vil han bli inntatt øyeblikkelig til et 14 dagers tilleggsopphold. Elevene vil under institusjonstiden bli plassert i grupper på 10 som er strengt isolert fra hverandre. Hensikten med systemet, er primært sett, ikke å straffe, men å bygge opp fysiske ressurser for å kunne tåle en vanlig arbeidssituasjons press og tempo og å splitte opp de gjengdannelser som har gitt grobunn for den asosiale utvikling. I selve motiveringen for eksperimentet heter det at grunntanken bak ikke er noen kopi hverken av den tyske Jugend arrest (umiddelbar kort frihetsstraff) eller det engelske Detention Center — kort og hard, nærmest militær drill. Tvert imot mener man at disse systemer som begge bygger utelukkende på sin avskrekkende og almenpreventive effekt, er uforenlig med svensk sosialpolitikk og ungdomsvern.

Den største betydning blir tillagt en grundig forhåndsutredning av den enkelte elevs særpreg. Hvis det viser seg å foreligge nevrotiske trekk eller andre spesielle psykiske abnormiteter vil man avvise eleven. Man vil bare konsentrere seg om normale barn uten tegn på tidligere

feiltilpasning, men som plutselig har liksom eksplodert i asosialitet i pubertetsårene.

Det sier seg selv at det omtalte eksperiment er blitt møtt med tydelig skepsis i mange kretser. Det blir bl. a. hevdet at man ved å konsentrere seg om såkalte normale barn tar for seg en gruppe som tilpasser seg godt senere under alle betingelser og at det her ikke er nødvendig med noe kort og hardt sjokk. Videre blir det hevdet at akutte pubertetskonflikter oftest har en latent nevrotisk bakgrunn og at en tilstrekkelig inngående psykiatrisk/psykologisk undersøkelse av klientellet sannsynligvis ville gjøre eksperimentalinstitusjonen overflødig — forutsatt at man opprettholdt kravet om ikke å oppta elever med nevrotiske forstyrrelser.

Som sagt, eksperimentet har ennå ikke påbegynt. Dets videre skjebne påkaller all mulig oppmerksomhet. Uansett hva resultatet måtte bli gir det dog uttrykk for en vilje til å prøve nye veier i behandlingen av asosial ungdom. Denne eksperimentelle holdning fortjener etter min mening all mulig honnør og anerkjennelse.

